

การพัฒนารายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ

TELEVISION PROGRAMS DEVELOPMENT FOR ELDERLY

จารุวรรณ นิธิไพบูลย์¹, สันตัต ทองรินทร์² และวิทยากร ท่อแก้ว³

Jaruwat Nitipaboon¹, Santat Thongrin² and Wittayatorn Torkaew³

¹ปรัชญาคุษภักดิ์บัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จังหวัดนนทบุรี

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จังหวัดนนทบุรี

³รองศาสตราจารย์ สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จังหวัดนนทบุรี

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์รายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุของสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี 2) เพื่อศึกษาการเปิดรับความต้องการ และการใช้ประโยชน์รายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ และ 3) เพื่อศึกษารูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ ใช้วิธีดำเนินการวิจัยแบบผสมผสานเรียงตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 30 คน มีการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารองค์การโทรทัศน์ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาชีพผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ และผู้สนับสนุนรายการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์ในการวิเคราะห์ข้อมูล 2) ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการสำรวจกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คนจากจังหวัดเชียงใหม่ นครราชสีมา นครสวรรค์ กรุงเทพมหานคร ชลบุรี และสงขลา ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Chi-Square, t-test, One Way ANOVA, Pearson's Product Moment และ Multiple Regression 3) การประเมินผลและจัดทำรูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 12 คน ใช้แบบประเมิน และวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าฐานนิยม (Mode) 2 ใน 3 ของความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเกณฑ์การตัดสิน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ พบว่า

1) สถานการณ์รายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุของสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี ผลการวิจัยพบว่ารายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้เนื่องจากสังคมไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ปัจจัยหลัก 3 ประการที่จะนำไปสู่แนวทางการพัฒนารายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ คือ 1) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การเพิ่มจำนวนของผู้สูงอายุ การตลาดแบบ CSR และนโยบายของรัฐ 2) ปัจจัยภายใน ได้แก่ นโยบายของสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี และผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ และ 3) ปัจจัยด้านรายการ ได้แก่ คุณค่าของผู้สูงอายุตามวัฒนธรรมไทย รูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุจิตวิทยาผู้สูงอายุ และการขยายกลุ่มอายุผู้ชม

2) พฤติกรรมการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับความต้องการด้านรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับความต้องการด้านประเภท เนื้อหา วิธีการนำเสนอ ลักษณะรายการโทรทัศน์ ช่วงเวลาการออกอากาศ ความยาวของรายการ จำนวนช่วงในรายการ พิธีกร และนักแสดงในรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 โดยค่าความสัมพันธ์ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง จึงเป็นไปตามสมมติฐาน ยกเว้นค่าความสัมพันธ์ความต้องการด้านประเภทรายการโทรทัศน์ที่มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ - 0.259 จัดอยู่ในความสัมพันธ์ระดับต่ำ และในทิศทางตรงกันข้ามความต้องการด้านรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุสามารถทำนายรูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า ความผันแปรของรูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุสามารถอธิบายได้ด้วยความต้องการด้านรายการโทรทัศน์ 70.56 % ส่วนอีก 29.44 % เป็นปัจจัยอื่นซึ่งยังไม่สามารถทำนายรูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุได้

3) รูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ มีจำนวน 4 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับผู้ชมที่มีอายุ 60-65 ปี รูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับผู้ชมที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป รูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุที่มีอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ และรูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุที่มีอาชีพอื่นๆ

ABSTRACT

Objectives of this research are 1) to study the situation of television program development for elderly by free-to-air television channels, 2) to study the exposure, needs, and uses of television program for elderly, and 3) to study the format of television program for elderly. Applying mixed research methods according to the research objectives: 1) Applying qualitative research by in-depth interview with 30 samples including television executives, career professionals, technical experts, geriatrics specialists, and sponsors. Research instruments were in-depth interview and descriptive analysis. 2) Applying quantitative research by survey among 400 samples from Chiang Mai, Nakhon Ratchasima, Nakhon Sawan, Bangkok, Chonburi, and Songkhla. Research instrument was statistical questionnaire including percentage, average, standard deviation, Chi-Square, t-test, One Way ANOVA, Pearson's Product Moment, and Multiple Regression. 3) Assessment and creating format of television program for elderly in which 12 advisories applied the evaluation form and analyzed data by using mode. Two thirds of advisories were used as the decision criteria.

The results of this study according to the research objectives found that

1) The situation of television program development for elderly by free-to-air television channels. The result of this study found that guideline for television program development for elderly tended to occur in the near future due to Thai society is entering into an aging society. Three factors which would lead to the

guideline for television program development for elderly are 1) external factors including an increasing rate of the elderly population, socially responsible marketing, and government policies 2) Internal factors including value of elderly according to Thai culture, television program format for elderly, geriatric psychology, and audience age expansion.

2) Media exposure behavior of elderly was related to the need for television program for elderly. The result of this study found that media exposure behavior of elderly was related to the need for categories, content, presentation, television program, airtime, television program length, the number of breaks during television program, master of ceremonies, and actors shown in television program for elderly. With significance level of 0.01, in which most of relation values were interrelated in high level which was consistent with the hypothesis except the relation value on the need for television program categories with the relation value equal to -0.259 which was considered to be low level relation and in opposite direction. The need for television program for elderly could predict the television program format for elderly. The result of this study found that the fluctuation of television program format for elderly could describe the need for television program 70.56% and another 29.44% was other factors involved which still could not predict the television program format for elderly.

3) Format of television program for elderly could be categorized into 4 formats including television program format for audience between 60-65 years old, television program format for audience over 65 years old, television program format for elderly who worked as government official/state enterprise employees, and television program format for elderly in other occupations.

คำสำคัญ

รายการโทรทัศน์ การพัฒนา ผู้สูงอายุ

Keywords

Television Program, Development, Elderly

ความสำคัญของปัญหา

สื่อโทรทัศน์คือสื่อที่มีอยู่แทบจะทุกบ้านและมีผู้ชมหลากหลายกลุ่ม รายงานการสำรวจสื่อมวลชน พ.ศ. 2551 (วิทยุและโทรทัศน์) การใช้สื่อโทรทัศน์ของประชากรที่มีอายุ 6 ปีขึ้นไป พบว่ามีผู้ชมโทรทัศน์ทั้งสิ้นประมาณ 57.0 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 94.6 ของประชากรทั้งประเทศ การมีผู้ชมโทรทัศน์ที่มากมายเช่นนี้จึงทำให้รายการโทรทัศน์มีการนำเสนอประเภท และเนื้อหารายการที่

แตกต่างกันไป แต่ทั้งนี้สิ่งสำคัญที่องค์กรสื่อควรตระหนักคือ รายการโทรทัศน์ต้องตอบสนองความต้องการของผู้ชม และต้องให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้ชมที่อาจจะถูกละเลยจากสื่อเชิงพาณิชย์เป็นพิเศษ เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเด็ก หรือกลุ่มผู้มีรายได้น้อย

ถ้าจะกล่าวถึงอัตราการเปิดรับสื่อมวลชนของผู้สูงอายุทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศพบว่า ผู้สูงอายุมีการบริโภคสื่อที่ค่อนข้างสูงโดยเฉพาะสื่อประเภทโทรทัศน์ ผลการสำรวจเวลาที่ใช้ในการดูรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุ วัดจากจำนวนประชากรทั้งหมดในประเทศอเมริกาในควอเตอร์ที่ 4 ของปี 2009 จัดทำโดย The Nielsen Co. (2009) ระบุว่า ประชากรอายุ 50-64 ปี ใช้เวลาดูโทรทัศน์ สัปดาห์ละ 42 ชั่วโมง 38 นาที และประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปใช้เวลา 47 ชั่วโมง 21 นาที ผลการสำรวจการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ของผู้สูงอายุในประเทศเยอรมันโดย Grajczyk, Andreas & Zollner, Oliver (1996) พบว่า ชาวเยอรมันอายุ 50 ปีขึ้นไปใช้เวลาดูโทรทัศน์ 233 นาทีต่อวัน และยิ่งอายุมากขึ้นก็จะยิ่งดูโทรทัศน์มากขึ้น ชาวเยอรมันอายุ 65 ปีขึ้นไปใช้เวลาดูโทรทัศน์ 253 นาทีต่อวัน สำหรับประเทศไทยจากผลการสำรวจเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการชมโทรทัศน์ของประชากรไทยในช่วง 20 ปี (2532-2551) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2551) พบว่า ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปมีแนวโน้มในการดูโทรทัศน์ที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจน กล่าวคือ ร้อยละ 62.9 ร้อยละ 73.4 ร้อยละ 81.3 และร้อยละ 84.6 ในปี 2532, 2537, 2546 และ 2551 ตามลำดับ

จากผลการสำรวจในอเมริกา ยุโรป และเอเชีย ต่างพบว่าโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่ผู้สูงอายุเปิดรับมากในชีวิตประจำวัน จากมุมมองทางด้านจิตวิทยาและพฤติกรรมวิทยาได้อธิบายไว้ว่า จากสภาพร่างกายที่เข้าสู่วัยชราและฐานะทางการเงินมักจะทำให้ผู้สูงอายุเข้าถึงสื่ได้น้อยลง นั่นหมายถึงมีการใช้ชีวิตอยู่กับบ้านมากขึ้นและทำให้มีเวลาดูโทรทัศน์มากขึ้น การที่ต้องตกอยู่ในภาวะเจ็บป่วยหรือเศร้าโศกเสียใจที่เกิดจากบุคคลอันเป็นที่รักได้จากไปก็เป็นอีกสาเหตุที่ทำให้โทรทัศน์เป็นเหมือนเพื่อนแก้เหงา Gauntlett, David & Hill, Annette (1999) ผู้สูงอายุยังรู้สึกว่าการดูโทรทัศน์เป็นช่องทางที่ทำให้พวกเขาได้ติดต่อกับโลกภายนอก ได้รับรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงและความเป็นไป ได้รับทราบข่าวสาร ความบันเทิง และทำให้ไม่รู้สึกว่าตัวเองถูกทอดทิ้งไว้เพียงลำพัง (Grajczyk, Andreas & Zollner, Oliver 1996 & Reid, Kathleen 1989)

สื่อโทรทัศน์จึงมีความสำคัญและจำเป็นกับผู้สูงอายุดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ประกอบกับสถานการณ์โลกเกี่ยวกับประชากรผู้สูงอายุ (Population Ageing) ผู้สูงอายุจะมีสัดส่วนประชากรมากที่สุด ในจำนวนประชากรโดยรวม จากรายงานเรื่อง World Population Ageing 1950-2050 ขององค์การสหประชาชาติ ระบุว่า ประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นคือปรากฏการณ์ทางประชากรศาสตร์ของโลกตั้งแต่ทศวรรษที่ 20 และต่อเนื่องมาถึงทศวรรษที่ 21 ปรากฏการณ์นี้เริ่มขึ้นจากประเทศในกลุ่มที่พัฒนาแล้วซึ่งกำลังแพร่ระบาดมายังประเทศในกลุ่มที่กำลังพัฒนา และในอนาคตอันใกล้ทุกประเทศในโลกนี้จะต้องเผชิญกับปัญหานี้เช่นกันเพียงแต่จะแตกต่างกันในระดับความเข้มข้นและช่วงเวลาที่จะต้องประสบกับสภาพปัญหาเท่านั้น ประเทศไทยก็กำลังจะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของประชากรเช่นกัน จากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2543-2568 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549) คาดการณ์ว่า ร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ปี 2553 มีร้อยละ 11.8 ปี พ.ศ. 2563 มีร้อยละ 16.8 และปี พ.ศ. 2568 จะมีมากถึงร้อยละ 20.0 จากปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้ปฏิเสธไม่ได้ว่าประเทศไทยต้องมีการ

ปรับเปลี่ยนทางด้านโครงสร้างต่าง ๆ อาทิ การสื่อสาร การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่กำลังจะเข้ามาเยือน

สำหรับประเทศไทยมีกฎหมาย นโยบาย และแนวทางสนับสนุนด้านสื่อสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ ปณณญญผู้สูงอายุนไทย หนึ่ในนั้นมึสาระสำคัญว่า ผู้สูงอายุนควรได้รับโอกาสในการศึษา เรึ่ยนรู้ และพัฒนาศึษาภพของตนเองอย่างต่อนึ่ง เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและบริการทางสังคมอันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต แผนผู้สูงอายุนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) มึการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุน ประกอบด้วย 6 มาตรการหลัก และหนึ่ในนั้นคึือมาตรการส่งเสริม สนับสนุน สื่อทุกประเภทให้มึรายการเพื่อผู้สูงอายุน และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุนได้รับความรู้ และสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อ ประกอบกับพระราชบัญญัติผู้สูงอายุน พ.ศ. 2546 ที่ระบุว้ว่า ผู้สูงอายุนมึสิทธิได้รับความคุ้มครอง การส่งเสริม และสนับสนุนในด้านต่าง ๆ รวมไปถึงการศึษา ศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต

นับว้ว่าเป็นเรื่งน่ายินดีเป็นอย่างยั้งที่รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญเรื่งสื่อกับผู้สูงอายุน แต่เนื่องจากระบบเศรษฐกิจที่เป็นกระแสหลักในปัจจุบันคึือเสรีนิยม ซึ่งเน้นที่การแข่งขันอย่างเสรี โดยในการแข่งขันอย่างเสรีนั้นอาจทำให้สื่อมวลชนใช้เงินทุนและผลประโยชน์เป็นปัจจัยตั้งต้น และละเลยการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุนที่มีความหลากหลายเนื่องจากมุ่งเน้นเฉพาะรายการที่สามารถสร้างผลกำไรให้สูงสุดเท่านั้น รวมถึงขาดความตระหนักในการให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์สาธารณะ ดังที่ แมคควอล (McQuail, 1996 อ้างถึงใน สุรัตน์ เมธิกุล, 2548) กล่าวว้ว่า องค์กรสื่อมวลชนอยู่ระหว่างความขัดแย้งด้านเป้าหมายที่เป็นการทำกำไรและเป้าหมายต่อสังคมตลอดมา ประกอบกับการที่มีสถานีโทรทัศน์เพียงสถานเดียวคึือ ThaiPBS ที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อสะท้อนความหลากหลายของสังคมเป็นพื้นที่ให้แก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มเฉพาะต่าง ๆ อย่างเหมาะสมทั้งในระดับชุมชนและระดับชาติ จึงเป็นที่น่าสนใจว้ว่าสถานีโทรทัศน์ช่องฟรีทีวีอาจยังมีรายการไม่เพียงพอรูปแบบรายการไม่ตรงกับความต้องการ และไม่สามารถนำไปสู่การใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุนได้อย่างมึประสิทธิภาพ ดังนั้นผลจากการศึษาจะนำไปสู่การพัฒนารายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุน ตลอดจนการเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการพัฒนารายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเพื่อรองรับการเตรียมตัวในการก้าวเข้าไปสู่สังคมผู้สูงอายุนในสังคมไทย

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. สถานการณ์รายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุนของสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวีเป็นอย่างไร
2. การเปิดรับ ความต้องการ และการใช้ประโยชน์รายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุนเป็นอย่างไร
3. รูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุนเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึษาสถานการณ์รายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุนของสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี
2. เพื่อศึษาการเปิดรับความต้องการ และการใช้ประโยชน์รายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุน
3. เพื่อศึหารูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ” เป็นการวิจัยผสมผสาน (Mixed Method) วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการสำรวจ วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เป็นการประเมินผล สรุป และปรับปรุงรูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ ผู้บริหารองค์กรโทรทัศน์ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาชีพโทรทัศน์ นักวิชาการด้านโทรทัศน์ ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ ผู้สนับสนุนรายการโทรทัศน์ รวม 30 คน ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ ผู้สูงอายุทั่วประเทศไทย โดยมีขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน จากจังหวัดเชียงใหม่ นครราชสีมา นครสวรรค์ กรุงเทพมหานคร ชลบุรี และสงขลา ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 คือ ผู้บริหารองค์กรโทรทัศน์ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาชีพโทรทัศน์ นักวิชาการด้านโทรทัศน์ ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ ผู้สนับสนุนรายการโทรทัศน์ รวม 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ก่อนที่จะนำเครื่องมือไปใช้ได้มีการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ แบบสอบถาม มีการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามก่อนนำไปใช้ และ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 คือ แบบประเมิน ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 นำมาสร้างแบบประเมิน และส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 12 คนประเมินผล โดยใช้เกณฑ์ฐานนิยม (Mode : Mo) ตัดสิน (Value Judgment : VJ) 2 ใน 3

การเก็บรวบรวมข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ระหว่างการสัมภาษณ์มีการขออนุญาตเพื่อจดบันทึก บันทึกเสียง และถ่ายภาพขณะสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการแจกแบบสอบถามและรอรับกลับหลังจากกลุ่มตัวอย่างทำเสร็จ การเก็บรวบรวมข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการส่งแบบประเมินรูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญทางปรัชญียลลทะเบียน

การวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้การพรรณนาเนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน, Chi-Square, t-test, One Way ANOVA, Pearson's Product Moment และ Multiple Regression การวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าฐานนิยม (Mode) 2 ใน 3 ของความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเกณฑ์การตัดสิน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์รายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุของสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า รายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุมีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ เพราะสังคมไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ รายการโทรทัศน์

ควรมีประเภทและเนื้อหาที่แตกต่างหลากหลายจากกลุ่มคนกลุ่มอื่น แต่ทั้งนี้ไม่ควรเรียกโดยตรงว่าเป็นรายการสำหรับผู้สูงอายุเพราะผู้สูงอายุเป็นคำที่ให้ความหมายในเชิงลบ แต่ควรเป็นรายการที่สามารถส่งเสริมศักยภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพราะจะทำให้ผู้สูงอายุเกิดการพัฒนาตนเอง โดยการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพิสูจน์ว่าถึงจะอายุมากแล้วแต่ก็ยังมีคุณค่า สถานีโทรทัศน์ฟรีทีวีควรมีรายการสำหรับผู้สูงอายุอยู่ 10 % ในผังรายการ หรือให้เท่ากับรายการสำหรับเด็กและเยาวชน หรือสอดคล้องกับสัดส่วนของจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากรายการโทรทัศน์ที่มีอยู่ส่วนใหญ่จะเป็นรายการสำหรับเด็ก เยาวชน ผู้หญิงในวัยทำงาน ครอบครัว และปิกนิกทั่วไปเสียค่อนข้างมากจึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการผู้สูงอายุได้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2) เพื่อศึกษาการเปิดรับความต้องการ และการใช้ประโยชน์รายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการใช้ประโยชน์จากการชมรายการโทรทัศน์ 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) เพื่อรับทราบข้อมูลข่าวสาร 2) เพื่อสร้างความเบิกบานใจ ความสุข และคลายเหงา และ 3) เพื่อนำเนื้อหาไปปรับใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวันของตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่า ตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุ ได้แก่ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส และการพักอาศัย

ผลการทดสอบสมมติฐาน พฤติกรรมการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับความต้องการด้านรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ

ตารางที่ 1 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ของผู้สูงอายุกับความต้องการด้านรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ พฤติกรรม การเปิดรับสื่อโทรทัศน์ ของผู้สูงอายุ	Sig.
ความต้องการด้านประเภทรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ	-0.259**	.000
ความต้องการด้านเนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ	0.794**	.000
ความต้องการด้านวิธีการนำเสนอรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ	0.806**	.000
ความต้องการลักษณะรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ	0.833**	.000
ความต้องการด้านช่วงเวลาในการชมรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ	0.738**	.000
ความต้องการด้านความยาวของรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ	0.800**	.000
ความต้องการด้านจำนวนช่วงในรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ	0.784**	.000
ความต้องการด้านพิธีกรในรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ	0.747**	.000
ความต้องการด้านนักแสดงในรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ	0.728**	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับความต้องการด้านรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ ได้แก่ ความต้องการด้านประเภท เนื้อหา วิธีการนำเสนอ ลักษณะรายการ ช่วงเวลาความยาว จำนวนช่วงในรายการ พิธีกร และนักแสดง ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 โดยค่าความสัมพันธ์ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง จึงเป็นไปตามสมมติฐาน ยกเว้นค่าความสัมพันธ์ความต้องการด้านประเภทรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ ที่มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ -0.259 จัดอยู่ในความสัมพันธ์ระดับต่ำ และในทิศทางตรงกันข้าม

ผลการทดสอบสมมติฐาน ความต้องการด้านรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ สามารถทำนายรูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) รูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ

	R	R ²	Adjusted R ²	B	Beta	ค่า t	ค่า F	Sig.
<u>ตัวแปรอิสระ</u>								
ความต้องการด้านประเภทรายการโทรทัศน์	0.703(a)	0.494	0.492	0.500	0.703	2.537	230.077	.000(a)
ความต้องการด้านเนื้อหารายการโทรทัศน์	0.794(a)	0.630	0.629	0.311	0.794	2.081	402.152	.000(a)
ความต้องการด้านวิธีการนำเสนอรายการโทรทัศน์	0.806(a)	0.649	0.648	-0.498	0.806	-2.937	437.111	.000(a)
ความต้องการด้านลักษณะรายการโทรทัศน์	0.843(a)	0.710	0.692	-0.400	0.155	-2.581	534.417	.000(a)
ความต้องการด้านช่วงเวลาในการชมรายการโทรทัศน์	0.738(a)	0.544	0.542	-0.083	0.738	-0.437	281.609	.000(a)
ความต้องการด้านความยาวของรายการโทรทัศน์	0.800(a)	0.640	0.638	-0.389	0.800	-2.355	402.152	.000(a)
ความต้องการด้านจำนวนช่วงในรายการโทรทัศน์	0.784(a)	0.615	0.613	-0.533	0.784	-2.851	376.297	.000(a)
ความต้องการด้านพิธีกร	0.747(a)	0.558	0.556	0.582	0.747	3.234	297.841	.000(a)
ความต้องการด้านนักแสดง	0.728(a)	0.531	0.529	0.510	0.728	2.658	266.794	.000(a)

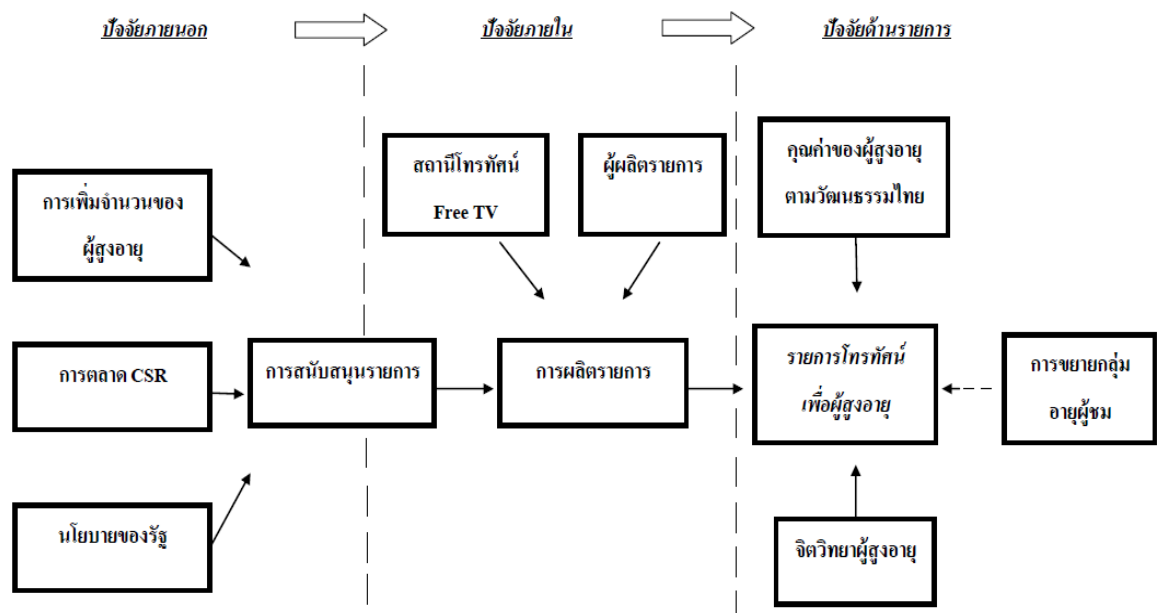
จากตารางที่ 2 พบว่า มีค่าน้ำหนักความต้องการด้านประเภทรายการโทรทัศน์ด้านเนื้อหารายการโทรทัศน์ด้านวิธีการนำเสนอรายการโทรทัศน์ ด้านลักษณะรายการโทรทัศน์ด้านช่วงเวลาในการชมรายการโทรทัศน์ ด้านช่วงเวลาในการชมรายการโทรทัศน์ ด้านความยาวของรายการโทรทัศน์ ด้านจำนวนช่วงในรายการโทรทัศน์ ด้านพิธีกรและด้านนักแสดง อย่างน้อย 1 ตัวแปรมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001 อันดับของการมีอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามมีรายละเอียดดังนี้ 1) ความต้องการลักษณะรายการโทรทัศน์ มีค่าเท่ากับ 0.843 2) ความต้องการด้านวิธีการนำเสนอรายการโทรทัศน์ มีค่าเท่ากับ 0.806 3) ความต้องการด้านความยาวของรายการ

โทรทัศน์มีค่าเท่ากับ 0.800 4) ความต้องการด้านเนื้อหารายการโทรทัศน์มีค่าเท่ากับ 0.794 5) ความต้องการด้านจำนวนช่วงในรายการโทรทัศน์มีค่าเท่ากับ 0.784 6) ความต้องการด้านพิธีกรมีค่าเท่ากับ 0.747 7) ความต้องการด้านช่วงเวลาในการชมรายการโทรทัศน์มีค่าเท่ากับ 0.738 8) ความต้องการด้านนักแสดงมีค่าเท่ากับ 0.728 9) ความต้องการด้านประเภทรายการโทรทัศน์มีค่าเท่ากับ 0.703 ดังนั้นผลการทดสอบจึงเป็นไปตามสมมติฐาน สามารถเขียนสมการทำนายได้ ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{สัมประสิทธิ์การทำนาย} &= r^2_{xy} \times 100\% \\ &= (0.84^2) \times 100 = 70.56\%\end{aligned}$$

แสดงว่าความผันแปรของรูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุสามารถอธิบายได้ด้วยความต้องการด้านรายการโทรทัศน์ 70.56 % ส่วนอีก 29.44 % เป็นปัจจัยอื่นซึ่งยังไม่สามารถทำนายรูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุได้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3) เพื่อศึกษารูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ

ภาพที่ 1 แสดงแนวทางการพัฒนารายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ

จากภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนารายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 3 ประการ ได้แก่ ปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายใน และปัจจัยด้านรายการ ดังนี้

ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่การสนับสนุนให้มีการเพิ่มจำนวนของรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) การเพิ่มจำนวนของผู้สูงอายุ 2) การตลาดแบบ CSR และ 3) นโยบายของรัฐบาล

ปัจจัยภายใน หรือปัจจัยด้านองค์กรที่จะนำไปสู่การผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) นโยบายของสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี และ 2) ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์

ปัจจัยด้านรายการ เป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่การกำหนดรูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) คุณค่าของผู้สูงอายุตามวัฒนธรรมไทย 2) รูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ 3) จิตวิทยาผู้สูงอายุ และ 4) การขยายกลุ่มอายุผู้ชม

ผลการวิจัยครั้งนี้ยังชี้ให้เห็นว่า รูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ สามารถแบ่งได้เป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ แบบที่ 1.1 ผู้ชมอายุระหว่าง 60-65 ปี และรูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ แบบที่ 1.2 (ผู้ชมที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป) ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้ชมที่มีอายุระหว่าง 60-65 ปี มีความต้องการลักษณะรายการโทรทัศน์ที่เชิดชูผู้สูงอายุที่เป็นคนดีของสังคม ผู้ชมที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป มีความต้องการลักษณะรายการโทรทัศน์ที่เผยแพร่ความรู้ความสามารถของผู้สูงอายุสู่สังคม ผู้ชมที่มีอายุระหว่าง 60-65 ปี มีความต้องการเนื้อหาด้านสุขภาพ ธรรมะ/ศาสนา และเศรษฐกิจ ผู้ชมที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป มีความต้องการเนื้อหาด้านสุขภาพ สวัสดิการต่าง ๆ และธรรมะ/ศาสนา ผู้ชมที่มีอายุระหว่าง 60-65 ปี มีความต้องการในการชมรายการโทรทัศน์ช่วงเช้า (06.01 น. – 09.00 น.) และ ช่วงสาย (09.01 น. – 12.00 น.) ผู้ชมที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป มีความต้องการในการชมรายการโทรทัศน์ช่วงเช้า (06.01 น. – 09.00 น.) และช่วงเย็น (16.01 น. – 19.00 น.) และ ผู้ชมที่มีอายุระหว่าง 60-65 ปี ต้องการพิธีการที่มีคุณสมบัติ คือ มีความรู้ความสามารถ และมีชื่อเสียง ผู้ชมที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป ต้องการพิธีการที่มีคุณสมบัติ คือ พุดจาสุภาพ แต่งตัวเรียบร้อยและเป็นคนดีมีคุณธรรม และมีบุคลิกดี

รูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ แบบที่ 2.1 (ผู้ชมที่มีอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ) และรูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ แบบที่ 2.2 (ผู้ชมที่มีอาชีพอื่น ๆ) ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้ชมอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีความต้องการลักษณะรายการโทรทัศน์ที่เผยแพร่ความรู้ความสามารถของผู้สูงอายุ ผู้ชมอาชีพอื่น ๆ มีความต้องการลักษณะรายการโทรทัศน์เชิดชูผู้สูงอายุที่เป็นคนดีของสังคม ผู้ชมอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีความต้องการเนื้อหาด้านสุขภาพ สวัสดิการต่าง ๆ และธรรมะ/ศาสนา ผู้ชมอาชีพอื่น ๆ มีความต้องการเนื้อหาด้านสุขภาพ การศึกษาและการเรียนรู้ และธรรมะ/ศาสนา ผู้ชมอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีความต้องการพิธีการที่เป็นคนดีมีคุณธรรม พุดจาสุภาพ และบุคลิกดี ผู้ชมอาชีพอื่น ๆ ต้องการพิธีการที่พุดจาสุภาพ แต่งตัวเรียบร้อย และมีความรู้ความสามารถ ผู้ชมอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีความต้องการในการชมรายการโทรทัศน์ช่วงเย็น (16.01 น. – 19.00 น.) และช่วงหัวค่ำ (19.01 น. – 22.00 น.) ผู้ชมอาชีพอื่น ๆ มีความต้องการในการชมรายการโทรทัศน์ช่วงเย็น (16.01 น. – 19.00 น.) ช่วงเช้า (06.01 น. – 09.00 น.) และช่วงหัวค่ำ (19.01 น. – 22.00 น.)

อภิปรายผล

รายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุมีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้เพราะสังคมไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จากรายงานผลจำนวนประชากรคาดประมาณของประเทศไทย พ.ศ. 2553-2583 โดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม (2549) พบว่า ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปจะมีเพิ่มขึ้นจาก 7,522,840 คน ในปี พ.ศ. 2553 เป็น 10,954,191 คน 14,640,652 และ 16,600,432 คน ในปี พ.ศ. 2563 พ.ศ. 2573 และ พ.ศ. 2583 ตามลำดับ

รายการโทรทัศน์ควรมีประเภทและเนื้อหาที่แตกต่างหลากหลายจากกลุ่มคนดูกลุ่มอื่น แต่ทั้งนั้นไม่ควรเรียกโดยตรงว่าเป็นรายการสำหรับผู้สูงอายุ เพราะผู้สูงอายุเป็นคำที่ให้ความหมายในเชิงลบ จากแนวคิดเกี่ยวกับ วายาคติ หรืออคติแห่งวัย (Ageism) ของ ปราโมทย์ ปราสาทกุล (2555) ซึ่งกล่าวว่า ในทางทฤษฎีและทางกฎหมายผู้สูงอายุไทยมีสถานภาพเท่าเทียมกับประชากรในวัยอื่น ๆ แต่ในความเป็นจริงมีปัจจัยหลายอย่างที่จะผลักดันให้ผู้สูงอายุกลายเป็นคนชายขอบ ปัจจัยผลักดันเหล่านั้นได้แก่ วายาคติ (ทัศนคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุที่อาจเกิดขึ้นในคนบางกลุ่ม) ความยากจน ความเจ็บป่วย การอยู่ตามลำพัง เพราะฉะนั้นรายการโทรทัศน์สำหรับผู้ชมกลุ่มนี้จึงไม่ควรไปตอกย้ำหรือส่งเสริมทัศนคติด้านลบของผู้สูงอายุให้มากเกินไป แต่ควรเป็นรายการที่สามารถส่งเสริมศักยภาพ และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพราะจะทำให้ผู้สูงอายุเกิดการพัฒนาตนเอง โดยการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพิสูจน์ว่าถึงจะอายุมากแล้วแต่ก็ยังมีคุณค่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องพหุพลัง (Active Aging) โดย WHO ที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีศักยภาพในการดำเนินชีวิต ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน และ การมีชีวิตที่อิสระ อาทิ การมีส่วนร่วม (Participation) การมีศักดิ์ศรี (Dignity) การได้รับการดูแล (Care) และการทำให้สำเร็จด้วยตนเอง (Self Fulfillment)

สถานีโทรทัศน์ฟรีทีวีควรมีรายการสำหรับผู้สูงอายุอยู่ 10 % ในผังรายการ หรือให้เท่ากับรายการสำหรับเด็กและเยาวชน หรือสอดคล้องกับสัดส่วนของจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น จากประกาศของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ พ.ศ. 2556 ในข้อที่ 7 สาระสรุปได้ว่า ให้ผู้รับใบอนุญาตที่ใช้คลื่นความถี่ต้องจัดให้มีการออกอากาศรายการที่มีเนื้อหาสร้างสรรค์สังคมหรือรายการสำหรับเด็กและเยาวชน อย่างน้อยวันละหกสิบนาที ระหว่างช่วงเวลา 16.00-18.00 น. ของทุกวัน และระหว่างช่วงเวลา 07.00-09.00 น. ในวันเสาร์ และวันอาทิตย์ และข้อที่ 10 สาระสรุปได้ว่า ให้ผู้รับใบอนุญาตจัดให้มีการให้บริการเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการและคนด้อยโอกาสให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์ได้อย่างเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป โดยมีเวลาออกอากาศอย่างน้อยวันละหกสิบนาที แต่กลับไม่มีประกาศใด ๆ ของ กสทช. ที่กล่าวถึงหลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการที่มีกลุ่มผู้ชมเป็นผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการใช้ประโยชน์จากการชมรายการโทรทัศน์ 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) เพื่อรับทราบข้อมูลข่าวสาร ถึงแม้จะอายุเพิ่มขึ้นแต่ผู้สูงอายุก็ยังต้องการได้รับความรู้ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนัญญา ศรีสำอางค์ (2552) รายการโทรทัศน์ด้านอาหารและสุขภาพปัจจุบัน ช่วยให้ผู้สูงอายุรับทราบข้อมูลข่าวสารด้านอาหารและสุขภาพที่จำเป็นและสำคัญมากที่สุด 2) เพื่อสร้างความเบิกบานใจ ความสุข และคลายเหงา การได้อยู่ร่วมกับครอบครัวเดียวกันกับบุตรหลานถือเป็นความสุขอย่างมากของผู้สูงอายุ แต่แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันที่เป็นผลมาจากการพัฒนาประเทศได้ส่งผลกระทบต่อรูปแบบของครอบครัวโดยเปลี่ยนจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง และด้วยบทบาทที่จำกัดเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุทำให้เกิดปัญหาทางสังคมจิตวิทยา เช่น รู้สึกว่าตนเองไม่มีประโยชน์ มีปัญหากับลูกหลาน ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับครอบครัว และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วได้ การแยกตัวจากสังคม และการที่สังคมมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้สูงอายุทำให้เกิด

ปัญหาสุขภาพจิตตามมา (อภิขญา อยู่ในธรรม, 2547) จากงานวิจัยของ Koçak, Abdullah & Terkan, Banu (2009) และงานวิจัยของ Steven Eggermont & Heidi Vandebosch (2001) พบว่า ผู้สูงอายุดูโทรทัศน์เพื่อการมีปฏิสัมพันธ์ถึงความจริง (Parasocial Interaction) เพื่อคลายเหงา เพื่อใช้เวลาให้หมดไปในแต่ละวัน เพื่อแก้เซ็ง และเพื่อแทนที่การทำกิจกรรมอื่นๆ 3) เพื่อนำเนื้อหาไปปรับใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวันของตนเอง เนื่องจากการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ หรือการรับรู้ความเปลี่ยนแปลงและความเป็นไปในเรื่องราวใหม่ๆ รอบตัว แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันสามารถสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพในตัวผู้สูงอายุถึงขีดสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lertchanyarak, Oranuj (2010) ผู้สูงอายุจะดูรายการข่าวเพื่อติดตามสถานการณ์และนำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต และชมรายการสุขภาพเพื่อนำมาพูดคุยกับคนอื่นและนำมาใช้ดูแลสุขภาพตนเอง และงานวิจัยของ Niemelä และคณะ (2012) พบว่า ผู้สูงอายุมีการเปิดรับสื่อทุกวันและนำไปใช้ประโยชน์ในเรื่องของการจัดระบบในชีวิตประจำวัน ซึ่งการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารในเชิงรุกจากสื่อต่าง ๆ รวมถึงสื่อโทรทัศน์จะทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดี และกระตุ้นให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตอย่างกระฉับกระเฉง

ตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุ ได้แก่ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส และการพักอาศัย. ตัวแปรอายุ ส่งผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Koçak, Abdullah & Terkan, Banu (2009) สาเหตุที่นี้อาจเกิดจากความต้องการที่ต่างกันในแต่ละช่วงวัยของผู้สูงอายุ ระเบียบพรณ คำหอม และคณะ (2547) ได้แบ่งผู้สูงอายุเป็นกลุ่มต่าง ๆ ประกอบด้วย ช่วงการเตรียมตัวก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ (Pre –elderly) มีช่วงอายุระหว่าง 55-64 ปี ช่วงผู้สูงอายุตอนต้น (Young-old) มีอายุระหว่าง 65-74 ปี ช่วงผู้สูงอายุตอนกลาง (Middle – old) มีอายุระหว่าง 75-84 ปี ช่วงผู้สูงอายุตอนปลาย (Oldest – old) คืออายุตั้งแต่ 85 ปีขึ้นไป ผู้สูงอายุแต่ละช่วงวัยนั้นจะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน อาทิ ช่วงที่ต้องเตรียมตัวเข้าสู่การเกษียณซึ่งในช่วงนี้ยังมีการเข้าสังคมอยู่ตามปกติ ช่วงสุขภาพเริ่มเสื่อมถอยการเข้าสังคมอาจลดน้อยลงและมีการเปิดรับสื่อโทรทัศน์มากขึ้น และช่วงที่มีปัญหาสุขภาพมาก ๆ ซึ่งต้องการความช่วยเหลือเหลือมากกว่าทุกช่วงชีวิตที่ผ่านมา นอกจากนี้จากงานวิจัยของ Marie-Louise Mares และคณะ (2006) ระบุว่า ผู้สูงอายุตอนปลายจะดูโทรทัศน์มากกว่าผู้สูงอายุตอนต้นและกลุ่มผู้ชมกลุ่มอื่น ๆ เนื่องจากต้องเผชิญกับภาวะสุขภาพที่ทรุดโทรม การเกษียณอายุ และการเป็นหม้าย แต่ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างช่วงวัยกับการดูโทรทัศน์ยังถือว่าค่อนข้างต่ำ ($R^2=0.02$)

สถานภาพการสมรส เป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลต่อการพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุที่เป็นหม้ายดูรายการโทรทัศน์เพราะขาดการเข้าสังคม และเพื่อใช้ในการจัดตารางชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Steven Eggermont & Heidi Vandebosch (2001)

ตัวแปรด้านวุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้ นั้นอาจอธิบายได้ว่า ระดับการศึกษา ภูมิหลังทางเศรษฐกิจ และสังคมนั้นเป็นเครื่องกำหนดความต้องการของคน ตลอดจนกำหนดความคิดของคนเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ และพฤติกรรมต่าง ๆ ดังนั้นวุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกันย่อมมีทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมที่ต่างกัน รวมถึงพฤติกรรมการเปิดรับสื่อในผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Maria Elizabeth Grabe, Rasha Kamhawi & Narine Yeghyan (2009) ที่พบว่า

ผู้ที่มีศึกษาน้อยจะมีการเข้ารหัส เก็บข้อมูล และการนำข้อมูลกลับมาใช้ใหม่จากการดูรายการข่าวทางโทรทัศน์ได้ดีกว่าการจดจำข่าวจากหนังสือพิมพ์และเว็บไซต์ ในขณะที่ผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีการจดจำข่าวที่ได้รับจากหนังสือพิมพ์และเว็บไซต์ได้ดีกว่าทางโทรทัศน์

ความต้องการด้านรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ สามารถทำนายรูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ ความผันแปรของรูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุสามารถอธิบายได้ด้วยความต้องการด้านรายการโทรทัศน์ 70.56 % ส่วนอีก 29.44 % เป็นปัจจัยอื่นซึ่งยังไม่สามารถทำนายรูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุได้ ซึ่งปัจจัยอื่นๆ ที่อาจใช้ทำนายต้นแบบรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กร ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านการแพทย์ สาธารณสุข ปัจจัยด้านถิ่นอาศัย/ภูมิศาสตร์ ปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม และศาสนา

แนวทางการพัฒนารายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 3 ประการ ได้แก่ ปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายใน และปัจจัยด้านรายการ

ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่การสนับสนุนให้มีการเพิ่มจำนวนของรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

1) การเพิ่มจำนวนของผู้สูงอายุ: จากปรากฏการณ์จำนวนประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นทั่วโลกและรวมถึงประเทศไทย และกลุ่มผู้ที่มีอายุมากขึ้นที่เตรียมตัวจะเกษียณซึ่งกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้มีปัญหาและความต้องการเฉพาะด้าน จากงานวิจัยเรื่องนี้มีข้อค้นพบว่า โทรทัศน์เป็นสื่อที่ผู้สูงอายุเปิดรับสูงต่างจากกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงานที่มีแนวโน้มว่าจะดูรายการโทรทัศน์ผ่านอินเทอร์เน็ตมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Khajeheian et al. (2012) ที่มีข้อค้นพบว่าผู้สูงอายุมีการเปิดรับสื่อมวลชนและสื่อดั้งเดิมได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ ขณะที่วัยรุ่นให้ความสนใจกับสื่อใหม่มากกว่าสื่อดั้งเดิม

2) การตลาดแบบ CSR: จากงานวิจัยเรื่องนี้มีข้อค้นพบว่า การโฆษณาลักษณะส่งเสริมสังคมจะช่วยเหลือผู้สูงอายุให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อหน่วยงานที่ดูแลผู้สูงอายุ สินค้า หรือบริการ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดหลักด้าน CSR ที่ว่าองค์กรต้องมีความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม

3) นโยบายของรัฐบาล: จากงานวิจัยเรื่องนี้มีข้อค้นพบว่า รัฐบาลขาดการรณรงค์อย่างจริงจังให้มีสื่อสำหรับผู้สูงอายุ สาเหตุหนึ่งคือมีปัจจัยด้านธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้อง สถานีโทรทัศน์ถูกครอบงำโดยเอกชนซึ่งซึ่งสินค้าที่สนับสนุนรายการส่วนมากเป็นสินค้าสำหรับวัยรุ่น ควรมีนโยบายปรับเปลี่ยนทัศนคติของประชาชนเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุให้เป็นด้านบวก และควรส่งเสริมการให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ เพราะสื่อจะมองว่าสังคมให้ความสำคัญกับคนสูงอายุ และสถานีโทรทัศน์จะเพิ่มเวลาการออกอากาศตามมาเอง

ปัจจัยภายใน หรือปัจจัยด้านองค์กรที่จะนำไปสู่การผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

1) นโยบายของสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี: จากงานวิจัยเรื่องนี้มีข้อค้นพบว่า สถานีโทรทัศน์เชิงพาณิชย์ มีนโยบายว่าเป็นสถานีของครอบครัวและเยาวชน แต่บางสถานีก็ไม่มีแผนรองรับในการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ สถานีโทรทัศน์ของรัฐบาลทำตามนโยบาย กสทช. คือต้องมีรายการสำหรับ

ผู้ชมหลากหลายกลุ่ม และสุดท้ายสถานีโทรทัศน์สาธารณะมีรายการสำหรับผู้สูงอายุแต่ไม่มากนัก เพราะเจตนาของสถานีคือการทำรายการประเภทข่าว

2) ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ : จากงานวิจัยเรื่องนี้มีข้อค้นพบว่า ผู้ผลิตรายการควรให้ความสนใจต่อกลุ่มผู้สูงอายุให้มากขึ้น ซึ่งสังคมจะยอมรับบริษัทผู้ผลิตรายการในฐานะที่เขาเป็นผู้ให้กับผู้สูงอายุ นอกจากนี้ผู้ผลิตรายการต้องมีอุดมการณ์ ต้องอดทน รุ้จักได้กำไรน้อยเนื่องจากไม่ค่อยมีผู้สนับสนุนรายการ

ปัจจัยด้านรายการ เป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่การกำหนดรูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

1) คุณค่าของผู้สูงอายุตามวัฒนธรรมไทย: จากการได้รับแรงบันดาลใจจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ในการเชิดชูและยกย่องคุณค่าของผู้สูงอายุ รายการโทรทัศน์ควรถ่ายทอดภูมิปัญญาต่าง ๆ ของผู้สูงอายุเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับสังคมปัจจุบัน อีกทั้งเพื่อเป็นการสร้างความตระหนักว่าสังคมไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้วและควรเปลี่ยนผู้สูงอายุให้เป็นพลังของสังคม ควรเป็นรายการที่ให้ผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลางเพื่อถ่ายทอดความรู้ แนวคิด ความดี และประสบการณ์แก่คนรุ่นหลัง ซึ่งแนวคิดเรื่องพลฒพลัง (Active Aging) ระบุว่า ผู้สูงอายุควรมีกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับครอบครัว สังคม และชุมชน ในด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง และการทำงาน ไม่ใช่เพียงแค่การมีกิจกรรมทางกายหรือการออกกำลังกายเท่านั้น ซึ่งกรอบการพัฒนาผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHO, 2002) ได้ระบุว่าองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการของการพัฒนาผู้สูงอายุควรประกอบด้วย การพัฒนาสุขภาพ การส่งเสริม ความปลอดภัย และการสร้างความมีส่วนร่วม (Health, Security and Participation)

2) รูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ: จากงานวิจัยเรื่องนี้มีข้อค้นพบรูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุในภาพรวม ดังนี้ ประเภทของรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ ได้แก่ ความรู้ ข่าวสาร และบันเทิง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปรีชา อุปโยคิน และคณะ (2541) ที่พบว่า ผู้สูงอายุชอบดูข่าวทางโทรทัศน์เพราะทันต่อเหตุการณ์ไม่ต้องฟังวิทยุหรืออ่านหนังสือพิมพ์เพราะข่าวจะช้ากว่า เนื้อหารายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ ควรเป็นเรื่องเกี่ยวกับการดูแลตนเองด้านสุขภาพ ศาสนา การท่องเที่ยว สื่อและเทคโนโลยีใหม่ๆ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พนม คลีฉายา (2555) ที่พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการข่าวสารด้านเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวในประเทศไทย ความรู้ด้านสุขภาพร่างกาย ศาสนา/ธรรมะ ข้อมูลเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ การรักษาพยาบาล กิจกรรมการพักผ่อน คลายเครียด ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ความรู้ด้านสุขภาพจิต สวัสดิการสังคมที่รัฐจัดให้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณลักษณ์ นพประเสริฐ (2552) ที่พบว่า ผู้สูงอายุเปิดรับข่าวสารจากโทรทัศน์มากที่สุดในการเดินทางมาชม ควรมีวิธีการนำเสนอแบบสารคดีออกแนวสนุกสนานและแบบวาไรตี้ รายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุควรมีลักษณะสนุกสนานเชิงสร้างสรรค์ พิธีกรควรมีความรู้ความสามารถ และมีทักษะการสื่อสารที่ดี ควรพูดจาสุภาพ ควรเป็นวัยผู้ใหญ่ ควรใช้เทคนิคการตัดต่อภาพแบบคัทชน และไม่ควรรีไกรฟมากเกินไป ตัวหนังสือต้องใหญ่กว่าปกติ ภาพควรมีสีสันสดใส ต้องมีเสียงดังฟังชัด เพลงประกอบควรฟังสบายมีความละเมียดละไม ควรใช้เพลงร่วมสมัยหรือสุนทราภรณ์

3) จิตวิทยาผู้สูงอายุ: จากงานวิจัยเรื่องนี้มีข้อค้นพบว่า รายการควรตอบสนองความต้องการผู้สูงอายุ ฝ่ายปฏิบัติการของสถานีโทรทัศน์และผู้ผลิตรายการมีความรู้ความเข้าใจเรื่อง

จิตวิทยา ปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุเพื่อการออกแบบรายการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ ซึ่งสภาพปัญหาของผู้สูงอายุ ได้แก่ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านความมั่นคง รายได้ และการทำงาน ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านสวัสดิการ ส่วนความต้องการพื้นฐานของผู้สูงอายุ ได้แก่ ความต้องการด้านร่างกาย ความต้องการด้านจิตใจ ความต้องการด้านเศรษฐกิจ ความต้องการด้านสังคม ความต้องการด้านสวัสดิการต่าง ๆ ความต้องการด้านการศึกษา และการเรียนรู้ และความต้องการด้านข้อมูลข่าวสาร (อภิชนา อยู่ในธรรม, 2547)

4) การขยายกลุ่มอายุผู้ชม: จากงานวิจัยเรื่องนี้มีข้อค้นพบว่า ควรมีการปรับให้มีกลุ่มคนดูที่กว้างขึ้น และเพื่อให้เกิดประโยชน์กับกลุ่มผู้สูงอายุและผู้ที่กำลังจะเป็นผู้สูงอายุ อีกทั้งยังเป็นสร้างการมีส่วนร่วมให้กับลูกหลานในการดูแลผู้สูงอายุ จากข้อมูลของสำนักงานพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ (2552) ระบุว่า บุคคลใกล้ชิด ได้แก่ บุตร หลาน ญาติ พี่น้อง และผู้ดูแลผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อผู้สูงอายุที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขในบั้นปลาย

ผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า รูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ มีจำนวน 4 รูปแบบ คือ รูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ แบบที่ 1.1 ผู้ชมอายุระหว่าง 60-65 ปี และ รูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ แบบที่ 1.2 (ผู้ชมที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป) จากแนวคิดเรื่องจิตวิทยาผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุ สามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ การแบ่งตามลักษณะทางกายภาพ และการแบ่งตามปฏิทิน ซึ่งในแต่ละภูมิภาคของโลกนั้นอาจมีเกณฑ์อายุของบุคคลที่จะจัดให้เป็นผู้สูงอายุนั้นไม่เท่ากัน ส่วนใหญ่คนภาคพื้นยุโรปและอเมริกาจะใช้เกณฑ์การเป็นผู้สูงอายุที่อายุ 65 ปีขึ้นไป แต่ในภูมิภาคเอเชีย จะถือเกณฑ์ของผู้สูงอายุที่อายุ 60 ปีขึ้นไป (บรรลุ ศิริพานิช, 2542) ผู้สูงอายุบางคนก็มีหลายลักษณะหรือมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเปลี่ยนแปลงไปตามวัยและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ปัญหาและความเปลี่ยนแปลงตามแต่ละช่วงวัยของผู้สูงอายุที่พบ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ และการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งในแต่ละช่วงวัยของผู้สูงอายุก็จะมีลักษณะ สภาพปัญหา และความต้องการที่แตกต่างกัน ได้แก่ ความต้องการด้านร่างกาย ความต้องการทางด้านจิตใจ ความต้องการด้านเศรษฐกิจ ความต้องการทางด้านสังคม ความต้องการสวัสดิการด้านต่างๆ ความต้องการด้านการศึกษาและการเรียนรู้ และความต้องการด้านข้อมูลข่าวสาร (Lertchanyarak, Oranuj, 2010 และอภิชนา อยู่ในธรรม, 2547) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พนม คล้ายยา (2555) ที่พบว่า ความต้องการข่าวสารของผู้สูงอายุมีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงอายุ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Marie-Louise Mares & Emory H. Woodard IV (2006) พบว่า ผู้สูงอายุช่วงปลายดูโทรทัศน์มากกว่าผู้สูงอายุช่วงต้นและช่วงวัยอื่นๆ เพราะการมีสุขภาพที่ไม่ค่อยดี การเกษียณ และการเป็นหม้าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจน์ กังวานพรศิริ และสุภามาส อังศุโชติ (2555) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีในภาพรวมระบุว่าไม่ค่อยได้รับข่าวสารข้อมูลทางการเงิน กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจากชุมชนเมืองบอกว่ามีการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินในระดับปานกลาง ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างจากชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และชุมชนชนบทต่างบอกว่าได้รับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินในระดับน้อย

รูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ แบบที่ 2.1 (ผู้ชมที่มีอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ) และรูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ แบบที่ 2.2 (ผู้ชมที่มีอาชีพอื่น ๆ) สำหรับผู้ชมอาชีพอื่น ๆ นอกเหนือจากอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีความต้องการลักษณะรายการโทรทัศน์เชตชุดผู้สูงอายุที่

เป็นคนดีของสังคม ซึ่งอาจเป็นเพราะการได้รับแรงบันดาลใจจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในการเชิดชูและยกย่องคุณค่าของผู้สูงอายุ ผู้ชมอาชีพอื่น ๆ มีความต้องการเนื้อหาด้านสุขภาพ การศึกษาและการเรียนรู้ และธรรมะ/ศาสนา อาจเป็นเพราะผู้ชมที่มีอาชีพข้าราชการหลังเกษียณแล้วอาจยังมีภาระรายจ่าย ซึ่งเงินบำเหน็จ บำนาญอาจไม่เพียงพอกับความ ต้องการจึงยังคงต้องการข่าวสารด้านสวัสดิการอยู่ ผู้ชมอาชีพอื่น ๆ ต้องการพิธีกรที่พูดจาสุภาพ แต่งตัวเรียบร้อย และมีความรู้ความสามารถ อาจเป็นเพราะขณะนี้มีการรณรงค์เรื่องหลักธรรมาภิบาลค่อนข้างมากในแวดวงราชการจึงมีความต้องการให้พิธีกรรายการเป็นทั้งคนดีและคนเก่ง ผู้ชมอาชีพอื่น ๆ มีความต้องการในการชมรายการโทรทัศน์ช่วงเย็น (16.01 น. - 19.00 น.) ช่วงเช้า (06.01 น. - 09.00 น.) และช่วงหัวค่ำ (19.01 น. - 22.00 น.) อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับราชการยังคงทำงานอย่างต่อเนื่องไม่ได้เกษียณจึงมีการติดตามข้อมูลข่าวสารในช่วงเช้าก่อนไปทำงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรให้ความสำคัญและเสนอเป็นนโยบายระดับชาติในเรื่องการนำเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อมวลชนให้ ตรงกับความต้องการและความจำเป็นของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์เพราะเป็นสื่อที่ผู้สูงอายุมีการรับชมเป็นจำนวนมาก
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ควรเป็นองค์กรหลักในการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อร่างกฎ กิจการสร้างขั้นตอน กระบวนการ และช่องทางในการนำนโยบายด้านสื่อสำหรับผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติ ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ไปสู่การปฏิบัติ
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ควรพิจารณาเรื่องการเพิ่มสัดส่วนรายการโทรทัศน์เพื่อ ผู้สูงอายุให้มีอย่างน้อย 10 % ในผังรายการของสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี
4. สถานีโทรทัศน์ฟรีทีวีควรตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของผู้สูงอายุ โดยการมี นโยบายที่ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ ภูมิปัญญา และประสบการณ์ของผู้สูงอายุสู่สังคม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สถานีโทรทัศน์ช่องฟรีทีวีควรนำรูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ 4 รูปแบบที่ เป็นข้อค้นพบจากงานวิจัยในครั้งนี้ไปทำการผลิตและออกอากาศ เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ผู้สูงอายุผ่านสื่อโทรทัศน์
2. สถานีโทรทัศน์ช่องฟรีทีวีควรผลิตและสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุให้เป็น ลักษณะที่มีการเผยแพร่ความรู้ความสามารถของผู้สูงอายุสู่สังคม ลักษณะเชิดชูผู้สูงอายุที่เป็นคนดี ของสังคม และลักษณะสนุกสนาน มีอารมณ์ขันแบบสุภาพ ให้เกียรติผู้ชม และไม่ยึดติดกับอดีตมากเกินไป เพื่อสร้างความเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ (Productive Aging) และเพื่อสร้างสุขภาพจิตที่ดีให้กับผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรมีการศึกษาเรื่องผู้สูงอายุกับการเปิดรับและการใช้ประโยชน์จากสื่อดิจิทัลเพิ่มเติม เนื่องจากในงานวิจัยนี้มีข้อค้นพบว่าผู้สูงอายุมีความสนใจในสื่อประเภทนี้
2. สามารถต่อยอดองค์ความรู้ด้วยการนำรูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงทั้ง 4 รูปแบบที่ได้จากผลการวิจัยครั้งนี้ไปทำการวิจัยด้วยวิธีการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุ แล้วนำผลที่ได้มาเป็นแนวทางในการปรับปรุงรูปแบบรายการให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
3. สามารถต่อยอดองค์ความรู้ด้วยการทำการวิจัยในประเด็นสถานการณ์ และรูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุในสื่อทีวีดิจิทัล สถานีโทรทัศน์ดาวเทียม และเคเบิลทีวี เพื่อให้ครอบคลุมช่องทางการออกอากาศของรายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ

บรรณานุกรม

- กาญจณี กังวานพรศิริ และสุภมาส อังศุโชติ. (2555). รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี. สืบค้นจาก <http://ird.stou.ac.th/dbresearch/uploads/66/บทคัดย่อ.pdf>
- คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2556). ประกาศหลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ พ.ศ. 2556. สืบค้นจาก <https://broadcast.nbtc.go.th/law/>
- บรรลุ ศิริพานิช. (2542). ผู้สูงอายุ: ผู้สูงอายุทรัพยากรของสังคม. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- ปราโมทย์ ปราสาทกุล. (2555). ผู้สูงอายุคนวงในที่จะถูกผลักให้ไปอยู่ชายขอบ. สืบค้นจาก http://www2.ipsr.mahidol.ac.th/ConferenceVIII/Download/Article_Files/5-Elderly-Pramote.pdf
- ปรีชา อุปโยคิน และคณะ. (2541). ไม่ใกล้ฝั่ง: สถานภาพและบทบาทผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพฯ: เจริญดีการพิมพ์.
- พนม คล้ายยา. (2555). รายงานการวิจัยเรื่องความต้องการข่าวสาร การใช้สื่อ และนิสัยการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุไทย. สืบค้นจาก <http://library.cmu.ac.th/rsc/?newsdetail.php&id=654>
- ระพีพรรณ คำหอม และคณะ. (2547). บทสรุปสำหรับผู้บริหาร ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตชนบท. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วณลักษณ์ นพประเสริฐ. (2552). ความคาดหวังและความพึงพอใจต่อการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2549). การฉายภาพประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2548 – 2568. นครปฐม: ประชากรและสังคม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบ พ.ศ. 2550-2554. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

- สำนักงานพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ. (2552). **จดหมายข่าวรายเดือน**. ฉบับที่ 16 กรกฎาคม 2552. สืบค้นจาก www.hiso.or.th
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2551). **รายงานการสำรวจสื่อมวลชน พ.ศ. 2551 (วิทยุและโทรทัศน์)**. กรุงเทพมหานครกลุ่มสถิติ 4 สำนักสถิติเศรษฐกิจสังคมและประชาคม.
- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2547). **แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564)**. กรุงเทพมหานครสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สุรัตน์ เมธิกุล. (2548). **เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมที่มีผลต่อการจัดการการสื่อสาร**. ใน ประมวลสาระชุดวิชาเทคโนโลยีการจัดการการสื่อสาร หน่วยที่ 2 หน้า 73-154 สาขาวิชานิเทศศาสตร์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อนัญญา ศรีสำออง. (2552). **การเปิดรับ การใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจที่มีต่อรายการโทรทัศน์ด้านอาหารและสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร**. หลักสูตรนิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- อภิขญา อยู่ในธรรม. (2547). **การสื่อสารกับการพัฒนาสังคม**. ในเอกสารการสอนชุดวิชาการสื่อสารกับการพัฒนา สาขาวิชานิเทศศาสตร์ หน่วยที่ 11 หน้า 1-72. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Gauntlett, David & Hill, Annette. (1999). **TV Living Television, Culture and Everyday Life**. USA: Routledge.
- Grajczyk, Andreas & Zollner, Oliver. (1996). **How Older People Watch Television**. *Gerontology* 44,3 (May-June): 176-181.
- Khajeheian, D. & et al. (2012). Information technology and Media convergence: An entrepreneurial approach towards media matrix management. **African Journal of Business Management**. 6(29), 8483-8489.
- Koçak, Abdullah & Terkan, Banu. (2009). **Media use behaviours of elderly: A Uses and Gratifications Study on Television Viewing Behaviors and Motivations**. Retrieved from <http://gerobilim.com/index.php?id=39>
- Lertchanyarak, Oranuj. (2010). **Communication and Information Management for Bangkok Elderly Participants**. Paper accepted for presentation at International Conference Future Imperatives of Communication and Information for Development and Social Change.
- Maria Elizabeth Grabe, Rasha Kamhawi & Narine Yeghyan. (2009). Informing Citizens: How People with Different Levels of Education Process Television, Newspaper and Web News. **Journal of Broadcasting & Electronic Media**. 53(1), 90-111.

- Marie-Louise Mares & Emory H. Woodard IV. (2006). In Search of the Older Audience: Adult Age Differences in Television Viewing. **Journal of Broadcasting & Electronic Media**. 50(4), 595-614.
- Population Division DESA United Nations. (2015). **World Population Aging: 1950-2050**. Retrieved from <http://www.un.org/esa/population/publications/worldageing19502050/pdf/7introduction.pdf>
- Raimo Niemelä , Maija-Leena Huotari, Terttu Kortelainen. (2012). Enactment and Use of Information and the Media Among Older Adults. **Library & Information Science Research**. 34(2012), 212-219.
- Reid, Kathaleen. (1989). **Lifeline or Leisure?: TV's Role in the Lives of the Elderly**. Media &Values Issue No. 45 Retrieved from <http://www.medialit.org/reading-room/lifeline-or-leisure-tvs-role-lives-elderly>
- Steven Eggermont & Heidi Vandebosch. (2001). Television As A Substitute: Loneliness, Need Intensity, Mobility, Life-Satisfaction and the Elderly Television Viewer. **Communicatio: South African Journal for Communication Theory and Research**. 27(2), 10-18.
- The Nielson Co. (2009). **Weekly Time Spend Watching Traditional TV**. Retrieved from http://blog.nielsen.com/nielsenwire/online_moblie/three-scrern-report-q409/
- WHO. (2002). **แนวคิดเรื่องพหุพลัง**. Retrieved from www.tu.ac.th/org/research/km/.../โครงการพหุพลัง.pdf